8 Οκτωβρίου 2019

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ : ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ.

Της Gemma Fajardo, Καθηγήτριας Εμπορικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Βαλένθια, Ισπανία [1]

Μετάφραση : Α. Θ. Μητροπούλου –Ε. Βα ου – Δικηγόροι

1. Πρόλογος:

Ορθά διατυπώνεται ότι η ενέργεια είναι η κινητήρια δύναμη, που κρατάει τον κόσμο σε εξέλιξη, και ότι οι κύριες πηγές ενέργειας που χρησιμοποιούμε (πετρέλαιο και άνθρακας) δεν είναι πλέον βιώσιμες, λόγω των πεπερασμένων και μολυσματικών χαρακτηριστικών τους. Προφανώς, το 87% της ενέργειας που καταναλώνουμε δεν είναι ανανεώσιμη. Αυτή η υπάρχουσα κατάσταση ενισχύει την ανάγκη ανάπτυξης άλλων πηγών ενέργειας, που είναι ανανεώσιμες και γενικά βιώσιμες, όπως ο ήλιος και ο άνεμος.

Εάν η ενέργεια είναι σημαντική, για να βοηθήσει να συνεχίσει να εξελίσσεται ο κόσμος, είναι, επίσης, σημαντικό να γνωρίζουμε ποιος ελέγχει την παραγωγή ενέργειας. Προς το παρόν, η κυριότητα των κύριων πηγών ενέργειας ανήκει σε μεγάλες εταιρείες, επειδή απαιτούνται τεράστιοι πόροι, για την εκμετάλλευση μίας πηγής πετρελαίου ή άνθρακα, για την κατασκευή ενός υδροηλεκτρικού σταθμού, για τη μετατροπή και τη διανομή της ενέργειας.

Το να προσφεύγουμε σε άλλες πηγές ενέργειας, όπως ο ήλιος, ο άνεμος ή τα εν γένει δημόσια αγαθά, που δεν αποτελούν ιδιωτική ιδιοκτησία, ούτε βρίσκονται σε συγκεκριμένο τόπο, αλλά μπορούν να παραχθούν οπουδήποτε, εγείρουν νέα ερωτήματα: είναι η ηλιακή ή αιολική ενέργεια ένας πόρος, που όλοι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας; Είναι δαπανηρό να παραχθεί ηλεκτρική ενέργεια από αυτού του είδους τις πηγές ενέργειας; Μελέτες δείχνουν ότι η υπάρχουσα τεχνολογία επιτρέπει την «αποκέντρωση» της παραγωγής για αυτές τις νέες πηγές ενέργειας σε προσιτό κόστος, κυρίως για ιδιωτική κατανάλωση σε σπίτια και σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι, μεμονωμένα ή, ακόμα για μεγαλύτερη ευκολία, υπό τη μορφή συνεργασιών, θα μπορούσαν να παράγουν την αναγκαία για την κατανάλωσή τους ενέργεια, χωρίς να υπάρχει η ανάγκη διανομής της. Με τη δυνατότητα να αποθηκεύουν, τόσο τα τυχόν υπάρχοντα πλεονάσματα ενέργειας, όσο και να τροφοδοτούν με αυτήν την ενέργεια το δίκτυο της κοινότητάς τους.

Το πλαίσιο αυτό δημιουργεί νέες ευκαιρίες για το συνεταιριστικό κίνημα, κυρίως , διότι δημιουργεί με κάποιον τρόπο, καταναλωτές της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, που οι ίδιοι θα παράγουν, αλλά αυτή η αλλαγή θα σημαίνει, επίσης, ότι μεγάλες εταιρείες ενέργειας θα χάσουν μέρος του ελέγχου τους, που έχουν μέχρι και σήμερα στο κομμάτι της παραγωγής και της διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας. Η νομοθεσία προβλέπει ότι οι φορείς, που εμπλέκονται στον τομέα της παραγωγής ενέργειας, είναι μεγάλες εταιρείες, οι οποίες δεν επιτρέπουν, ούτε υποθάλπουν τη συμμετοχή των απλών πολιτών (Huybrechts, 2017). Επομένως, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια σύγκρουση συμφερόντων, που μπορεί να επιλυθεί μόνο πολιτικά
[2]
.

Η ανάγκη προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι αδιαμφισβήτητη, δεδομένης, μεταξύ των άλλων, της εύθραυστης τρέχουσας κατάστασης, δηλαδή της σταδιακής εξαφάνισης των υπαρχόντων πηγών ενέργειας. Το ζήτημα που τίθεται είναι κατά πόσον αυτή η προώθηση απευθύνεται και στους πολίτες και, εάν οι Δημόσιες Αρχές μπορούν να δεσμευτούν για την τήρηση μίας αποκεντρωμένης παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και αυτοκατανάλωσης ; Λέγεται ότι η αυτοπαραγωγή- αυτοκατανάλωση («self-consumption») συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό των ενεργειακών συστημάτων, **και ότι αυτή η μορφή παραγωγής και κατανάλωσης της ενέργειας μπορεί να αναπτυχθεί με διάφορους τρόπους, ένας από τους οποίους είναι μέσω των συνεταιρισμώ ν.**

[3]

Σε αυτή τη μελέτη επιχειρήσαμε να ανακαλύψουμε, εάν το νομικό πλαίσιο που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την ανανεώσιμη ενέργεια και, ειδικότερα, εάν προωθεί τον εκδημοκρατισμό της ενέργειας και την αυτοκατανάλωση σε συνεταιριστικό επίπεδο;

2. Η προώ θηση των ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών A/ RES/ 70/1 σχετικά με τη Μεταμόρφωση του Κόσμου μας : Η ατζέντα του 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε τον Σεπτέμβριο του 2015, έχει μεταξύ των στόχων της, την εξασφάλιση πρόσβασης σε προσιτές, αξιόπιστες, βιώσιμες και σύγχρονες πηγές ενέργειας για όλους μέχρι το έτος 2030 (Στόχος 7), το οποίο συνεπάγεται, μεταξύ άλλων στόχων, την αύξηση σε ουσιαστικό βαθμό του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα.

Κατά τον ίδιο τρόπο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, λόγω των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει σε παγκόσμιο επίπεδο, προωθεί την ηλεκτρική ενέργεια, που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, ως μέσο συμβολής στη μείωση των εκπομπών αερίων λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου. Πρέπει να επισημανθεί ότι η ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές νοείται ως η ενέργεια, η οποία προέρχεται από μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές, όπως η αιολική, η ηλιακή, η γεωθερμική, η αιοθερμική, η υδροθερμική , η θαλάσσια, η υδραυλική, η βιομάζα, τα αέρια υγειονομικής ταφής και τα αέρια που παράγονται από τα απόβλητα και το βιοαέριο.

Οι πρώτοι κανονισμοί που εκδόθηκαν για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η οδηγία 2001/77/ΕΕ και η οδηγία 2003/30/ΕΕ, οι οποίες αποσκοπούσαν κυρίως στην ενίσχυση της αύξησης της συμβολής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (21% της συνολικής κατανάλωσης έως το 2020), αλλά χρησιμοποιώντας, ωστόσο ενδεικτικά κριτήρια, χωρίς τη θέσπιση δεσμευτικών στόχων.

Αργότερα, ωστόσο, κατέστη σαφής η ανάγκη, οι στόχοι αυτοί να είναι υποχρεωτικοί για τα κράτη μέλη, διότι, καθιστώντας τους υποχρεωτικούς, δεν ευνοούνταν μόνο η συμμόρφωση, αλλά, επίσης, παρεχόταν ασφάλεια για τους επενδυτές και προωθούταν η ανάπτυξη της απαραίτητης τεχνολογίας.

Προς το παρόν, το κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενίσχυση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, περιλαμβάνεται στην Οδηγία 2018/2001 (ΕΕ), η οποία αντικαθιστά τις προηγούμενες. Ο παρών κανονισμός θεσπίζει υποχρεωτικούς εθνικούς στόχους με αναφορά στην ενεργειακή ποσόστωση στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση και μετάδοση, που πρέπει να προέρχεται από τις εν λόγω πηγές και θεσπίζει μέτρα για την ενίσχυσή τους.

Η οδηγία αναγνωρίζει ότι η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα, όπως τη μείωση της χρήσης των μη ανανεώσιμων και ρυπογόνων πηγών ενέργειας, καθώς και μπορεί να καταστήσει δυνατή την αποκεντρωμένη παραγωγή από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με την κατάλληλη τεχνολογία. Η αποκεντρωμένη παραγωγή χρησιμοποιεί τοπικές πηγές ενέργειας και παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια ανεφοδιασμού σε τοπικό επίπεδο· οι αποστάσεις που διανύονται είναι μικρότερες και μειώνονται οι απώλειες μεταφοράς ενέργειας · προωθεί την τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία και αναπτύσσει σημαντικές ευκαιρίες για ανάπτυξη και για επαγγελματική απασχόληση σε τοπικό επίπεδο.

Σκεπτόμενοι τα πλεονεκτήματα της αποκεντρωμένης παραγωγής της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η Οδηγία απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να υιοθετήσουν μέτρα στήριξης για αυτές τις πρωτοβουλίες, παρέχοντας στους υποψηφίους λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την επεξεργασία των αιτήσεων έγκρισης, την πιστοποίηση και την αδειοδότηση για τις εγκαταστάσεις των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και σχετικά με τις διαθέσιμες επιδοτήσεις· με τη θέσπιση απλουστευμένων και λιγότερο επαχθών και γραφειοκρατικών διαδικασιών χορήγησης αδειών για μικρότερες κλίμακες και για αποκεντρωμένο εξοπλισμό για την παραγωγή ενέργειας, και γενικά για ζητήματα ρύθμισης της έγκρισης, της πιστοποίησης και της χορήγησης αδειών με αντικειμενικούς, διαφανείς και αναλογικούς κανόνες, που δεν θα εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των αιτούντων.

Παρόλα αυτά, τα μέτρα αυτά δεν θεωρούνται επαρκή για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της Συμφωνίας των Παρισίων του 2015. Οι επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μειώθηκαν κατά 60% μεταξύ 2011 και 2015, λόγω της νομικής ανασφάλειας που δημιουργεί το ρυθμιστικό πλαίσιο. Έλλειψη φιλοδοξίας από την πλευρά της Επιτροπής και πενιχρή γενικά υποστήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι, αν και τα κράτη μέλη της ΕΕ, δυνάμει της Συνθήκης της Λισαβόνας του 2007 ανέλαβαν αρμοδιότητες σε θέματα ενέργειας και ειδικότερα σε

ζητήματα προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εξακολουθούν να διατηρούν το δικαίωμα να καθορίζουν τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού τους εφοδιασμού και να επιλέγουν μεταξύ διαφόρων ενεργειακών πηγών (άρθρο 194 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ).

3.Ενίσχυση των ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας και της αυτοκατανάλωσης στις χώ ρες της ΕΕ. Ένα άνισο πλαίσιο.

Ως συνέπεια του προαναφερθέντος νομικού πλαισίου και της ελευθερίας των κρατών μελών να καθορίζουν τις πηγές ενεργειακού εφοδιασμού τους, οι ενεργειακές πολιτικές που υιοθετούνται από τα διάφορα κράτη ποικίλουν, καθιστώντας το τελικό παραγόμενο αποτέλεσμα να είναι ένα άνισο νομικό πλαίσιο.

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τους διάφορους στόχους κατανάλωσης ανανεώσιμης ενέργειας στα διάφορα κράτη μέλη έως το 2020 και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν μέχρι το 2016 (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Eurostat). Έτσι για παράδειγμα, η Σουηδία έχει στόχο για το 2020 να καλύψει το 49% της κατανάλωσής της με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το

2016 είχε ήδη υπερβεί αυτό το στόχο κατά σχεδόν 5 μονάδες, ενώ εν τω μεταξύ, το Λουξεμβούργο, που έθεσε στόχο 11%, δεν έχει φτάσει ούτε το μισό από αυτό το ποσοστό.

Πίνακας 1. Ο «αγώ νας» για τις ανανεώ σιμες πηγές ενέργειας στην ΕΕ. (% της ενέργειας που καταναλώ νεται από ανανεώ σιμες πηγές και οι στόχοι για το 2020 για κάθε χώ ρα).

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το σύστημα παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας δεν ευνοεί πάντοτε την αποκεντρωμένη παραγωγή και την ιδιωτική κατανάλωση. Ο Πίνακας 2 δείχνει τον τρόπο με τον οποίο η φωτοβολταϊκή ηλεκτρική ενέργεια ποικίλλει σε κάθε κράτος μέλος, ανάλογα με τη φύση της παραγωγής - οικιακής ή μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεων παραγωγής.

Πίνακας 2. Κατανομή της ηλιακής φωτοβολταϊκής αγοράς ανά κλάδο στις ευρωπαϊκές χώ ρες το 2016 (http://www.solarpowereurope.org/wp-content/uploads/2019/07/SolarPower-Europe_Global-Market-Outlook-2019-2023.pdf) .

Η οικιακή παραγωγή θα συνδέεται φυσικά με την αυτοκατανάλωση, αν και μπορεί η ίδια

σύνδεση να επιτευχθεί τόσο με την εμπορική όσο και με τη βιομηχανική παραγωγή. Η παραγωγή σε εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας ανήκει συνήθως στους επενδυτές και δεν συνδέεται με την αυτό παραγωγή- αυτό κατανάλωση. Ο ανωτέρω πίνακας (http://www.solarpowereurope.org/wp-content/uploads/2019/07/SolarPower-Europe_Global-Market-Outlook-2019-2023.pdf) δείχνει τη διαφορά μεταξύ των Κάτω Χωρών, όπου η πλειοψηφία της παραγωγής της φωτοβολταϊκής ηλιακής παραγωγής είναι σε οικιστικό επίπεδο, και της Ισπανίας, όπου η πλειοψηφία της παραγωγής εντοπίζεται σε εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας και η παραγωγή σε οικιστικό επίπεδο είναι αδιάφορη.

4. Νέες προοπτικές μετά το νέο εγχειρίδιο κανόνων για την ενέργεια, με τίτλο «Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» το 2016.

Η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί δεν είναι ικανοποιητική, επειδή δεν ευνοεί τη διαδικασία της μετάβασης της ενέργειας σε ένα άλλο επίπεδο και επειδή η μετάβαση αυτή πραγματοποιείται πολύ άνισα ανάμεσα στα κράτη μέλη. Γι' αυτό το λόγο, η ΕΕ έχει θέσει νέες προκλήσεις.

Έτσι, πρόσφατα, η Επιτροπή, μέσω της ανακοίνωσης του σχεδίου «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» της 30ής Νοεμβρίου του 2016, ψήφισε ένα ευρύ φάσμα μέτρων μέσω των οποίων στοχεύει στην επιτάχυνση τόσο της μετάβασης στην «καθαρή ενέργεια», όσο και στην αύξηση της απασχόλησης. Μεταξύ των ψηφισθέντων μέτρων εντοπίζονται νομοθετικές προτάσεις σχετικά με την επάρκεια της ενέργειας, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τη διαμόρφωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας,

την ασφάλεια εφοδιασμού και τους κανονισμούς που διέπουν την Ενεργειακή Ένωση. [4]

Αυτό το σύμπλεγμα των κανόνων επιδιώκει την εκπλήρωση τριών κυρίων στόχων : την

τοποθέτηση της ενεργειακής βιωσιμότητας σε πρωταρχική θέση, την επίτευξη της κοινής αντιμετώπισης από την πλευρά της παγκόσμιας ηγεσίας σε ζητήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την παροχή δίκαιης αντιμετώπισης στους καταναλωτές.

Από την άποψη αυτή, η Επιτροπή προτείνει τη μεταρρύθμιση της αγοράς ενέργειας, προκειμένου να ενισχυθούν οι καταναλωτές και να τους επιτρέψει να ελέγχουν καλύτερα τις ενεργειακές τους επιλογές, κάτι που συνεπάγεται, όχι μόνο τη δυνατότητα να ελέγχουν τα ενεργειακά τους κόστη καλυτέρα, αλλά να έχουν ακόμη, τη δυνατότητα να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο στην ενεργειακή αυτή αγορά. Το ανωτέρω σχέδιο της Επιτροπής συμπεριλαμβάνει με τρόπο ρητό τους καταναλωτές εκείνους που παράγουν, αποθηκεύουν, μοιράζονται, καταναλώνουν και πωλούν τη δική τους ενέργεια στην αγορά, στοχεύοντας να τους βοηθήσει να είναι σε θέση να πουλήσουν την παραγόμενη απ' αυτούς ενέργεια είτε απευθείας είτε μέσω «ενεργειακών συνεταιρισμών» ή μέσω άλλων μορφών.

Αυτό το νομικό πλαίσιο ανοίγει σημαντικές προοπτικές για τα άτομα και τους επαγγελματίες που επιθυμούν να είναι σε θέση να δραστηριοποιηθούν στον ενεργειακό τομέα και να το πράξουν είτε μέσω συνεταιρισμών, είτε ως καταναλωτές, είτε ως παραγωγοί είτε ως φορείς παροχής υπηρεσιών προς τους ανωτέρω. Ειδικότερα, αυτή τη στιγμή, μας ενδιαφέρει, ωστόσο, να μάθουμε περισσότερα για τις δυνατότητες δημιουργίας συνεταιρισμών αυτό παραγωγών-αυτό καταναλωτών ή αλλιώς συνεταιρισμών «prosumers», δηλαδή συνεταιρισμών που αποτελούνται από φυσικά πρόσωπα ή από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που παράγουν και καταναλώνουν τη δική τους ενέργεια και οι οποίοι μπορούν ακόμη να αποθηκεύουν ή να πωλούν τυχόν πλεονάσματα αυτής της ενέργειας στην αγορά.

4.1. Η συμμετοχή των πολιτώ ν στις ανανεώ σιμες πηγές ενέργειας από τη νομική πλευρά.

Ανταποκρινόμενοι στους προαναφερθέντες στόχους, έχουν κατατεθεί προς ψήφιση προτάσεις, τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όσο και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, οι οποίες εγκρίθηκαν στις 23 Φεβρουαρίου 2017, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τις εξελίξεις

που έχουν ανακοινωθεί.

Από τη μία πλευρά, η προτεινόμενη οδηγία για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (COM (2016) 767 τελικό) έχει αναδιατυπωθεί και από την άλλη πλευρά η άλλη προτεινόμενη οδηγία σχετικά με κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αναδιατυπώθηκε και αυτή (COM (2016) 864 τελικό).

Η πρώτη πρόταση (PDFER) τροποποίησε σημαντικά την οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (2009/28/ΕΚ) , ενώ η δεύτερη (PDMIE) τροποποιεί και αναδιατυπώνει τον Κανονισμό για την ηλεκτρική ενέργεια (R. 714/2009), την οδηγία για την ηλεκτρική ενέργεια (2009/72 / ΕΚ) και τον Κανονισμό, ο οποίος προβλέπει τη σύσταση ενός Οργανισμού Συνεργασίας για τη Διαχείριση της Ενέργειας (ACER) (R. 713/2009). Η πρώτη έχει εγκριθεί ως η οδηγία 2018/2001 της 11ης Δεκεμβρίου (DFER) και προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2021 και το αργότερο μέχρι τις 30 Ιουνίου 2021 και μέχρι τότε, θα πρέπει να θεσπιστούν και να εφαρμοστούν οι εθνικές διατάξεις, που απαιτούνται ,για την εφαρμογή της οδηγίας. Η δεύτερη οδηγία θα τεθεί σε ισχύ 20 ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κράτη μέλη θα έχουν 12 μήνες από την έναρξη ισχύος της, προκειμένου να εφαρμόσουν το μεγαλύτερο μέρος απ' αυτά που προβλέπονται στο σώμα των Οδηγιών.

Ο στόχος και των δύο Οδηγιών είναι η προώθηση της ενεργής συμμετοχής των πολιτών στον τομέα της ενέργειας. Η δεύτερη Οδηγία καθορίζει τα όρια σε σχέση με την εκπαίδευση και την προστασία του καταναλωτικού κοινού, αλλά και σε σχέση με την ελεύθερη πρόσβασή τους στην αγορά, ενώ η οδηγία 2018/2001 καθιερώνει κανόνες αναφορικά με την οικονομική ενίσχυση για την ηλεκτρική ενέργεια, που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές και από την αυτοκατανάλωση της ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας (αρθ.1).

Η συμμετοχή των πολιτών στον τομέα της αγοράς της ανανεώσιμης **ενέργειας μπορεί να «καλύψει» αρκετούς τομείς δραστηριοτήτων (παραγωγή, κατανάλωση, αποθήκευση και πώ ληση) και μπορεί να διεξαχθεί είτε απευθείας είτε μέσω νομικώ ν οντοτήτων , <u>όπως οι συνεταιρισμοί</u>**

.

Οι κανονισμοί της ΕΕ έχουν εισάγει δύο νέους ορισμούς για να διαφοροποιήσουν τους άνω δύο τρόπους συμμετοχής των πολιτών: «αυτό παραγωγός της ανανεώσιμης ενέργειας» **και «ενεργειακές κοινότητες ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας».**

4.2. Ο αυτό παραγωγός- αυτοκαταναλωτής της ενέργειας που προέρχεται από ανανεώ σιμες πηγές.

Ο αυτό παραγωγός ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές έχει περιγραφεί στο PDFER (πρώτη Οδηγία) ως ένας ενεργός καταναλωτής ή ως μία ομάδα καταναλωτών, οι οποίοι ενεργούν από κοινού, οι οποίοι καταναλώνουν και μπορούν να αποθηκεύουν και να πωλούν ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, που παράγονται στις δικές τους εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων οικοδομικών τετραγώνων με πολλές πολυκατοικίες, οικιστικών περιοχών, εμπορικών, βιομηχανικών ή κοινόχρηστων τοποθεσιών, στα ίδια κλειστά δίκτυα διανομής, υπό την προϋπόθεση ότι, στην περίπτωση των αυτό παραγωγών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που ασκούν τη δραστηριότητα αυτή σε τοποθεσίες, που δεν είναι οικίες, οι εν λόγω δραστηριότητές τους δεν συνιστούν την κύρια εμπορική ή επαγγελματική τους δραστηριότητα (άρθρο 2.2αα PDFER). Ωστόσο, το κείμενο, που εγκρίθηκε, τελικά μειώνει τις πιθανότητες της από κοινού αυτό παραγωγής- αυτό κατανάλωσης, επειδή οι αυτό παραγωγοί-αυτό καταναλωτές πρέπει να συναντώνται «στο ίδιο κτίριο ή στο ίδιο οικοδομικό τετράγωνο».

Ο ίδιος ο αυτό παραγωγός- αυτό καταναλωτής ταυτοποιείται, επίσης, ως «prosumer», ένα ακρωνύμιο που σχηματίζεται από τη σύμμειξη των αγγλικών λέξεων , παραγωγός και καταναλωτής (producer+ consumer). **Και στις δύο περιπτώ σεις ο όρος τονίζει τη διπλή προϋπόθεση της σύμπτωσης στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας του παραγωγού και του καταναλωτή** , αλλά οι εν λόγω έννοιες, όπως ορίζονται στους κανονισμούς, που σχολιάζουμε στην προκειμένη περίπτωση, εξετάζουν και άλλες δραστηριότητες που πραγματοποιεί ο αυτό παραγωγός, όπως η αποθήκευση της παραγόμενης ενέργειας και η πώληση της αχρησιμοποίητης ενέργειας.

Στο πλαίσιο της τροπολογίας του Κανονισμού για την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια (714/2009) διαπιστώνεται ότι, παρά το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι καταναλωτές χρησιμοποιούν ηλιακά πάνελ οροφής και μπαταρίες για την αποθήκευση ενέργειας, η αυτό παραγωγή – αυτό κατανάλωση εξακολουθεί να «υπονομεύεται» από την απουσία κοινών κανόνων για τους «Prosumers». Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη της ανωτέρω τροποποίησης, τα εμπόδια αυτά θα εξαλειφθούν, αν μπορούσαμε να εγγυηθούμε το δικαίωμα των καταναλωτών να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια για δική τους χρήση και να πωλούν το πλεόνασμα στο δίκτυο της αγοράς, υπολογίζοντας το κόστος και τα οφέλη για

το σύστημα ως ένα σύνολο.

Η εγγύηση του δικαιώματος στην αυτό παραγωγή- αυτό κατανάλωση της ενέργειας , αποτελεί ένα στόχο, που εμπεριέχεται και στις δύο Οδηγίες.

Έτσι, η τροπολογία του Κανονισμού για την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια (714/2009) στο άρθρο 15, απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να διασφαλίσουν ότι οι τελικοί πελάτες θα έχουν το δικαίωμα να παράγουν, να αποθηκεύουν, να καταναλώνουν και να πωλούν την αυτό-παραχθείσα ηλεκτρική ενέργεια σε όλες τις οργανωμένες ενεργειακές αγορές είτε μεμονωμένα, ή μέσω συγκεντρωτών (από κοινού), χωρίς να υπόκεινται σε δυσανάλογα επαχθείς διαδικασίες ή επιβαρύνσεις, που δεν αντικατοπτρίζουν το κόστος, καθώς και θα υπόκεινται σε τιμολόγια πρόσβασης στο δίκτυο που αντικατοπτρίζουν διαφανή και μη υποκείμενα σε διακρίσεις κόστη, υπολογίζοντας ξεχωριστά την ηλεκτρική ενέργεια που παρέχεται στο δίκτυο και την ηλεκτρική ενέργεια που καταναλώνεται από το δίκτυο.

Από την πλευρά της, η **Οδηγία 2018/2001 της 11ης Δεκεμβρίου, στο άρθρο 21 θεσπίζει επίσης διάφορες υποχρεώ σεις των κρατώ ν μελώ ν υπέρ της αυτό παραγωγής και αυτοκατανάλωσης των ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας.**

Υποχρεώνει τα Κράτη μέλη αρχικά να εγγυώνται το δικαίωμα όλων των καταναλωτών να γίνουν αυτό παραγωγοί - αυτό καταναλωτές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Δεύτερον, πρέπει να εγγυηθούν ότι οι αυτό παραγωγοί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, είτε αυτοί ενεργούν μεμονωμένα είτε από κοινού, έχουν το δικαίωμα να «παράγουν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης και ενέργειας για δική τους κατανάλωση, να αποθηκεύουν και να πωλούν την πλεονασματική παραγωγή της ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας, να διατηρούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως τελικοί καταναλωτές και να λαμβάνουν αμοιβή για την αυτοπαραχθείσα ανανεώσιμη ηλεκτρική ενέργεια που τροφοδοτούν στο δίκτυο».

Τρίτον, ότι οι αυτό παραγωγοί -αυτοκαταναλωτές δεν θα υποβληθούν «σε σχέση με την ηλεκτρική ενέργεια, που καταναλώνουν ή τροφοδοτούν στο δίκτυο, σε διακριτικές ή δυσανάλογες διαδικασίες και επιβαρύνσεις, καθώς και σε τέλη δικτύου που δεν αντανακλούν το κόστος», ενώ σε σχέση με την αυτοπαραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από

ανανεώσιμες πηγές, που παράγεται εντός των εγκαταστάσεών τους, δεν θα υπόκεινται «σε διακρίσεις ή δυσανάλογες διαδικασίες, ούτε σε χρεώσεις ή αμοιβές ». Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν χωρίς διακρίσεις, αναλογικές επιβαρύνσεις και τέλη για την τελευταία αυτή μορφή παραγόμενης ενέργειας, σε αρκετές περιπτώσεις : «α) εάν η αυτοπαραχθείσα ανανεώσιμη ηλεκτρική ενέργεια υποστηρίζεται επαρκώς μέσω συστημάτων στήριξης, β) από την 1η Δεκεμβρίου 2026, εάν το συνολικό μερίδιο των εγκαταστάσεων αυτό παραγωγής υπερβαίνει το 8% της συνολικής εγκατεστημένης δυναμικότητας ηλεκτρικής ενέργειας ενός κράτους μέλους και εάν αυτό συνεπάγεται σημαντικό δυσανάλογο βάρος για τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του ηλεκτρικού συστήματος ή δημιουργεί μία εν γένει δυσαναλογία σε σχέση με αυτό που είναι αντικειμενικά αναγκαίο για να επιτευχθεί η οικονομική αποδοτικότητα και στην περίπτωση που αυτή επιβάρυνση δεν μπορεί να ελαχιστοποιηθεί με τη λήψη άλλων εύλογων ενεργειών και γ) εάν η αυτοπαραχθείσα ανανεώσιμη ηλεκτρική ενέργεια παράγεται σε εγκαταστάσεις με συνολική εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύ μεγαλύτερη των 30 kW».

Όπως βλέπουμε, το δικαίωμα στην αυτό παραγωγή – αυτό κατανάλωση αναγνωρίζεται, αλλά πρέπει να είναι συμβατό με τη βιωσιμότητα του ηλεκτρικού συστήματος.

Τέταρτον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι αυτό παραγωγοί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που βρίσκονται στο ίδιο κτίριο, συμπεριλαμβανομένων και των πολυκατοικιών εντός των οικοδομικών τετραγώνων, θα έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν από κοινού στην παραγωγή, την κατανάλωση και την αποθήκευση και την πώληση της παραγόμενης ενέργειας» και «ότι θα τους επιτρέπεται να διαχειρίζονται από κοινού την ανανεώσιμη ενέργεια που παράγεται στο δίκτυό τους ή σε γειτονικά δίκτυα μεταξύ τους.».

Πέμπτο, το κομμάτι της εγκατάστασης των αυτοδύναμων παραγωγών-καταναλωτών πηγών ανανεώσιμης ενέργειας «μπορεί να ανήκει σε τρίτο μέρος ή να διαχειρίζεται από ένα τρίτο μέρος για την εγκατάσταση, τη λειτουργία, συμπεριλαμβανομένης της μέτρησης και της συντήρησης, υπό την προϋπόθεση ότι το τρίτο εμπλεκόμενο μέρος θα εξακολουθεί να υπόκειται στις οδηγίες των αυτό παραγωγών. Το ίδιο το τρίτο πρόσωπο δεν θα θεωρείται ως αυτοδύναμος παραγωγός- καταναλωτής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ».

Τέλος, τα κράτη μέλη πρέπει να αξιολογήσουν τα υπάρχοντα εμπόδια και την πιθανή εξέλιξη της αυτό παραγωγής – αυτό κατανάλωσης στις χώρες τους, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα νομικό πλαίσιο που θα επιτρέπει την ενθάρρυνση και τη διευκόλυνση της ανάπτυξης της αυτοπαραγωγής- αυτοκατανάλωσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό το ευνοϊκό πλαίσιο «θα αντιμετωπίσει την προσβασιμότητα της αυτό παραγωγής – αυτό

κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε όλους τους τελικούς πελάτες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με χαμηλό εισόδημα ή των ευάλωτων οικονομικά νοικοκυριών· θα υπερνικήσει τους αδικαιολόγητους φραγμούς στη χρηματοδότηση τέτοιων έργων στην αγορά και θα θεσπίσει μέτρα για την διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση ή την παροχή κινήτρων στους ιδιοκτήτες κτιρίων, για να δημιουργήσουν ευκαιρίες για την αυτό παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, συμπεριλαμβανομένων και των ενοικιαστών». Αυτό το ευνοϊκό πλαίσιο θα πρέπει να είναι μέρος της εθνικής ενσωμάτωσης των σχεδίων για το κλίμα και την ενέργεια και θα περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα που καθορίζονται στην Οδηγία.

4.3.Ενεργειακές κοινότητες ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας (REC). Χαρακτηριστικά.

Μέχρι στιγμής έχουμε δει τον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές μπορούν να δράσουν απευθείας στην αγορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παράγοντας, καταναλώνοντας, αποθηκεύοντας και πουλώντας την παραγόμενη ενέργεια. Σε αυτήν την περίπτωση τους αποκαλούμε «αυτό παραγωγούς- αυτό καταναλωτές». Ένας αυτό παραγωγός- αυτό καταναλωτής μπορεί να ενεργήσει ατομικά ή σε συνεργασία , διότι αρκετά άτομα μπορούν υπό τη μορφή της συνένωσής τους να παράγουν, να καταναλώνουν, να αποθηκεύουν και να πωλούν ως μία ομάδα ανανεώσιμη ενέργεια που παράγεται στις ιδιόκτητές τους εγκαταστάσεις και να αποκαλούνται και πάλι «αυτό παραγωγοί- αυτό καταναλωτές».

Ωστόσο, οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί προβλέπουν, επίσης, ότι μια ομάδα ανθρώπων μπορεί να αποτελέσει μία ενεργειακή κοινότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. **Στο πλαίσιο του τροποποιημένου Κανονισμού (2009/28/ΕΚ) ως «τοπική ενεργειακή κοινότητα», ορίστηκε η ένωση, ο συνεταιρισμός, η εταιρεία, ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός ή κάθε άλλη νομική οντότητα, η οποία στην πραγματικότητα ελέγχεται από μετόχους ή από μέλη της τοπικής αυτοδιοίκησης, που στοχεύουν γενικά σε αξίες που είναι υπεράνω της κερδοσκοπίας και είναι αφιερωμένη στην κατανεμημένη παραγωγή, τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων που είναι χαρακτηριστικές ενός διαχειριστή δικτύου διανομής, προμηθευτή ή ενός τοπικού συγκεντρωτή, ακόμη και σε διασυνοριακό επίπεδο (άρθρο 2 της τροποποίησης του Κανονισμού για την**

παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια (714/2009)
. Ωστόσο, το κείμενο που τελικά εγκρίθηκε, αρκείται στην έκφραση «τοπική κοινότητα» και δεν απαριθμεί τις πιθανές νομικές μορφές.

Η ενεργειακή κοινότητα ορίζεται ως αυτόνομη νομική οντότητα η οποία, σε συμφωνία με το ισχύον εθνικό δίκαιο, βασίζεται στην ανοικτή και εθελοντική συμμετοχή και ουσιαστικά ελέγχεται από τους μετόχους ή από τα μέλη, τα οποία είναι σε εγγύτητα με τα έργα ανανεώ σιμης ενέργειας. Τα ενεργειακά αυτά έργα αυτά πρέπει να ανήκουν και να αναπτύσσονται από την νομική οντότητα.

Τα μέλη της ενεργειακής κοινότητας μπορούν να είναι φυσικά πρόσωπα, τοπικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δήμων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, υπό τον όρο ότι, στην περίπτωση ιδιωτικών εταιρειών, «η συμμετοχή τους δεν αποτελεί την κύρια εμπορική ή επαγγελματική τους δραστηριότητα.».

Εν τέλει, ο πρωταρχικός στόχος μίας ενεργειακής κοινότητας είναι να «παρέχει περιβαλλοντολογικά, οικονομικά ή κοινωνικά οφέλη για τους μετόχους της ή για τα μέλη της ή για τις περιοχές στις οποίες εδρεύει, περισσότερο σε σχέση με οικονομικά οφέλη.».

Παρόλο που η μορφή των συνεταιρισμώ ν δεν ορίζεται ρητά, είναι εκείνη η νομική μορφή που ανταποκρίνεται καλύτερα στα χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε μία ενεργειακή κοινότητα: εθελοντική και ανοιχτή συμμετοχή, παροχή υπηρεσιώ ν στα μέλη και στην κοινότητα, οικονομικοί και κοινωνικοί σκοποί, δημοκρατικός έλεγχος.

4.3.1.Η αναγνώ ριση των ενεργειακώ ν κοινοτήτων ανανεώ σιμων πηγώ ν ενέργειας.

Η Οδηγία 2018/2001 της 11 Δεκεμβρίου επιτάσσει στα Κράτη Μέλη να εγγυηθούν ότι οι τελικοί καταναλωτές και ιδίως τα νοικοκυριά « δικαιούνται να συμμετέχουν σε μία ενεργειακή κοινότητα, ενώ διατηρούν παράλληλα τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους ως τελικοί καταναλωτές.» και χωρίς να υποβάλλονται σε αδικαιολόγητες και με διακρίσεις προϋποθέσεις ή διαδικασίες, οι οποίες θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν τη συμμετοχή τους σε μία ενεργειακή κοινότητα (άρθ.22 παρ.1).

Επιπλέον , τα Κράτη Μέλη πρέπει να εγγυηθούν ότι οι ενεργειακές κοινότητες έχουν κάθε δικαίωμα να παράγουν, να καταναλώ νουν, να αποθηκεύουν και να πωλούν ενέργεια που προέρχεται από ανανεώ σιμες πηγές, να έχουν πρόσβαση σε όλες τις πρόσφορες ενεργειακές αγορές και απευθείας ή μέσω διαμεσολάβησης με έναν τρόπο που δεν θα καθιερώ νει διακρίσεις, καθώ ς και να διαχειρίζονται μέσα στα όρια της ενεργειακής τους κοινότητας, την ενέργεια που παράγεται από τις ιδιόκτητες παραγωγικές μονάδες της κοινότητας.

Συνεπώς, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύσουν στους καταναλωτές να διαχειρίζονται και να μοιράζονται την παραγόμενη ενέργεια, ούτε μπορούν να απαιτούν αδικαιολόγητους συντελεστές ή εγγυήσεις, το ύψος των οποίων δημιουργεί διακρίσεις, όπως συνέβη στην Πορτογαλία και μέχρι πρόσφατα, επίσης στην Ισπανία (Meira, 2018 και Fajardo, 2018).

4.3.2. Η προώ θηση των ενεργειακώ ν κοινοτήτων.

Η Οδηγία 2018/2001 της 11 Δεκεμβρίου απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να διεξάγουν μία μελέτη-αξιολόγηση των υπαρχόντων εμποδίων και των πιθανοτήτων εξέλιξης και ανάπτυξης των ενεργειακών κοινοτήτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην επικράτειά τους, η οποία θα παρέχει ένα υποβοηθητικό νομικό πλαίσιο για την προώθηση και τη διευκόλυνση της ανάπτυξης αυτών των ενεργειακών κοινοτήτων. Τα βασικά στοιχεία αυτού

του πλαισίου θα πρέπει να αποτελέσουν μέρος των ενημερώσεων, που θα πραγματοποιήσουν τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της ενσωμάτωσης των σχεδίων για την ενέργεια και για το κλίμα, καθώς θα πρέπει να αποτελέσουν, επίσης, μέρος των εκθέσεων προόδου, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999. [5]

Η Οδηγία εντοπίζει κάποια μέτρα, τα οποία θα έπρεπε να συμπεριληφθούν σε αυτό το βοηθητικό –διευκολυντικό νομικό πλαίσιο, τα οποία στοχεύουν στην εξουδετέρωση αδικαιολόγητων εμποδίων, ενώ παράλληλα εγγυώνται μία μεταχείριση των ενεργειακών κοινοτήτων που δε θα υπόκειται σε διακρίσεις, που θα παρέχει πληροφόρηση στους καταναλωτές σε σχέση με τη συμμετοχή τους σε αυτές τις κοινότητες, όπως επίσης και πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Τα κράτη με τις πολιτικές προώθησης ή περιορισμού τους μπορούν να επιτύχουν, τόσο την ανάπτυξη των ενεργειακών κοινοτήτων, όσο και τη συρρίκνωσης τους, όπως αποδεικνύει η εμπειρία (Hanisch, 2017).

Τέλος, η Οδηγία προβλέπει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, κατά τον σχεδιασμό των καθεστώτων στήριξης, τις ιδιαιτερότητες των ενεργειακών κοινοτήτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ώστε να τους επιτρέπεται να ανταγωνίζονται για στήριξη με ίσους όρους με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην αγορά (άρθρο 22.7).

Εάν, ακόμη περισσότερο, έχουμε να αντιμετωπίσουμε μία τοπική κοινότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, θα πρέπει να ανατρέξουμε στην τροποποίηση του Κανονισμού σε σχέση με την ηλεκτρική ενέργεια (714/2009) , η οποία καθιερώνει στο πλαίσιο του άρθρου 16, ορισμένες υποχρεώσεις στα Κράτη Μέλη, όπως ότι θα εγγυώνται ότι, οι τοπικές ενεργειακές κοινότητες:

α) θα έχουν το δικαίωμα να κατέχουν, να δημιουργούν ή να νοικιάζουν κοινοτικά δίκτυα και να τα διαχειρίζονται ανεξάρτητα,

β) θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε όλες τις οργανωμένες αγορές απευθείας ή δια μέσω διαμεσολαβητώ ν των προμηθευτώ ν με έναν τρόπο που θα απαγορεύει τις διακρίσεις,

γ) θα επωφελούνται από μία μεταχείριση που δεν θα εισάγει διακρίσεις σε αντιστοιχία με τις δραστηριότητες, τα δικαιώ ματα και τις υποχρεώ σεις ως

τελικοί καταναλωτές, παραγωγοί, διαχειριστές των δικτύων διανομής ή διαμεσολαβητές,

δ) θα υπόκεινται σε δίκαιες, αναλογικές και διαφανείς διαδικασίες και σε χρεώ σεις που θα αντανακλούν το κόστος.

Από την πλευρά του, το άρθρο 16 παρ.2 του Κανονισμού σε σχέση με την ηλεκτρική ενέργεια (714/2009) , υποχρεώνει τα κράτη μέλη να χαράξουν ευνοϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο θα εγγυάται, μεταξύ άλλων, ότι η συμμετοχή σε μια τοπική ενεργειακή κοινότητα θα είναι εθελοντική · ότι οι μέτοχοι ή τα μέλη μιας τοπικής ενεργειακής κοινότητας δεν θα χάνουν τα δικαιώματά τους, που ισχύουν σε τέτοιες περιπτώσεις, ως εγχώριοι πελάτες ή ως ενεργοί πελάτες, όπως επίσης και το δικαίωμα αλλαγής παρόχου ενέργειας.

5. Νέες προοπτικές για τους ενεργειακούς συνεταιρισμούς σε ζητήματα αυτό παραγωγής – αυτοκατανάλωσης στις χώ ρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όπως έχουμε δει, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, έστω και αργοπορημένα αφοσιώνονται στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην ενεργή συμμετοχή των καταναλωτών στον προαναφερόμενο τομέα , είτε απευθείας, είτε ως μέρος των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να είναι και συνεταιρισμοί.

Μέχρι σήμερα, η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της αυτό παραγωγής – αυτό κατανάλωσης της ενέργειας, υπήρξε αντικείμενο εξάρτησης των εθνικών πολιτικών, οι οποίες δημιουργούν / παράγουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών, όπως είδαμε παραπάνω. Ορισμένες χώρες έχουν προωθήσει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας περισσότερο από άλλες και, μεταξύ αυτών, ορισμένες έχουν ευνοήσει την αποκεντρωμένη παραγωγή και άλλες την κεντρική παραγωγή.

Η προώθηση ή όχι ενός ή περισσοτέρων παραγωγικών συστημάτων δεν προκύπτει αποκλειστικά και μόνο από την ύπαρξη ή όχι των ανάλογων κεφαλαίων, αλλά και από τις πληροφορίες που δίνονται στους παραγωγούς και τους καταναλωτές, από τη διευκόλυνση της εγκατάστασης αυτών των συστημάτων και από τους οικονομικούς όρους ή τους φόρους και τις φορολογικές εισφορές που εφαρμόζονται. Στην ουσία, αυτοί ήταν διοικητικοί φραγμοί και έλλειψη νομικής ασφάλειας ενόψει ξαφνικών αλλαγών στα συστήματα υποστήριξης, τα οποία συνέβαλαν περισσότερο στην αποθάρρυνση επενδύσεων από τους αποταμιευτές σε αυτά τα νέα συστήματα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Η αναγνώριση, από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα του δικαιώματος της αυτό παραγωγής-αυτό κατανάλωσης, στο πλαίσιο των Οδηγιών, θα υποχρεώσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ένα νομικό πλαίσιο, **το οποίο θα κατοχυρώ νει το δικαίωμα των πολιτώ ν να παράγουν, να καταναλώ νουν, να αποθηκεύουν και να πωλούν τη δική τους ενέργεια, μεμονωμένα ή σε ομάδες, συμπεριλαμβανομένης και της ίδρυσης ενεργειακώ ν κοινοτήτων** .

Σε αυτό το νέο πλαίσιο, οι συνεταιρισμοί αποκτούν μεγαλύτερη προβολή, ειδικά στον τομέα της παραγωγής και της κατανάλωσης της φωτοβολταϊκής ενέργειας . Αυτή είναι η πιο συνηθισμένη μορφή τεχνολογίας για αυτοπαραγωγή στην ΕΕ. Το 2013, σχεδόν το ένα τέταρτο της πρόσθετης ηλιακής δυναμικότητας στην Ευρώπη «εντοπίστηκε» στον οικιστικό τομέα : σε μονοκατοικίες ή πολυώροφες κατοικίες. Η αυτοπαραγωγή- αυτό κατανάλωση έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη της φωτοβολταϊκής ηλιακής ενέργειας σε χώρες όπως η Γερμανία, η Δανία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Ιταλία.

Μία μελέτη που διεξήχθη από το Ισπανικό Παρατηρητήριο Ενέργειας (“Obserbatorio Critico de la Energia”) τον Οκτώβριο του 2016 με τίτλο « **Η αυτόπαραγωγή – αυτόκατανάλωση εκδημοκρατίζει το σύστημα της ηλεκτρικής ενέργειας. Τα μαθήματα που έχουμε διδαχθεί από τη διεθνή εμπειρία** », ανέλυσε το φαινόμενο της αυτό παραγωγής-αυτό κατανάλωσης στη Γερμανία, στην Καλιφόρνια (ΗΠΑ), στην Κύπρο υπογραμμίζοντας ότι, ένας από τους κύριους παράγοντες που ενδυνάμωσε την επιτυχία της ενεργειακής μετάβασης της Γερμανίας, υπήρξε η συμμετοχή των πολιτών.
Από όλες τις εγκατεστημένες μονάδες παραγωγής ενέργειας από ανανεώ σιμες πηγές στη Γερμανία το 2012, το 47% βρισκόταν στα χέρια των πολιτώ ν και των συνεταιρισμώ ν, γεγονός το οποίο βοήθησε την εξέλιξη του συστήματος από ολιγαρχικό σε δημοκρατικό
. Έδειξε, επίσης, ότι αυτό ,που ευνόησε τη συμμετοχή των πολιτών, των αγροτών και των

καταναλωτικών συνεταιρισμών, αποτέλεσε η ύπαρξη ενός απλού και σταθερού συστήματος διανομής για την παραγόμενη ενέργεια.
[6]

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σε γνωμοδότηση με θέμα «*Προώθηση της έννοιας του αυτό παραγωγού- αυτό καταναλωτή και των Ενεργειακών Συνεταιρισμών: ευκαιρίες και προκλήσεις στις χώρες της ΕΕ (2017 / C034 / 07)*»
, υπογράμμισε τα οικονομικά οφέλη της αυτό παραγωγής και της αυτό κατανάλωσης της ενέργειας (μείωση του κόστους μεταφοράς ενέργειας, καλύτερη χρήση των τοπικών πηγών ενέργειας ή επαγγελματική κινητοποίηση της τοπικής κοινότητας),
προτείνοντας παράλληλα ότι, μία από τις δυνατότητες για την εντατικοποίηση της ανάπτυξης των αυτό παραγωγώ ν – αυτό καταναλωτώ ν, είναι η δημιουργία συνεργασιώ ν μεταξύ αυτώ ν των προσώ πων, οι οποίες θα λαμβάνουν τη μορφή ενεργειακώ ν συνεταιρισμώ ν ή άλλων νομικώ ν οντοτήτων
. Με αυτόν τον τρόπο, εργαζόμενοι υπό τη μορφή της συνεργασίας,
**οι αυτό παραγωγοί- αυτό καταναλωτές (
prosumers
) θα λαμβάνουν καλύτερες τιμές, θα είναι πιο αποτελεσματικοί και θα συμμετέχουν άμεσα στη βελτίωση της τοπικής ενεργειακής ασφάλειας.**
Η παρούσα γνωμοδότηση αναλύει τα χαρακτηριστικά των ενεργειακών συνεταιρισμών, λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς εκείνους, που υπάρχουν στη Γερμανία.
Υπογραμμίζει με αυτόν τον τρόπο ότι ο σκοπός των συνεταιρισμώ ν δεν είναι η μεγιστοποίηση των κερδώ ν τους, αλλά, κυρίως, να παρέχουν οικονομική βοήθεια και υποστήριξη στα μέλη τους
. Όσον αφορά στη χρηματοδότηση, τα παραδείγματα που αναλύθηκαν δείχνουν ότι ένας στους τέσσερις ενεργειακούς συνεταιρισμούς χρηματοδοτήθηκε αποκλειστικά από συνεισφορές των μελών του, ενώ άλλοι συνδύασαν τη χρηματοδότηση από τα μέλη και τη χρηματοδότηση από πιστωτικούς συνεταιρισμούς. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των συνεταιρισμών είναι η παρουσία των δημοτικών συμβουλίων ως εταίρων, όχι μόνο, για να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχουν κτίρια του Δήμου για την εγκατάσταση των ηλιακών συλλεκτών, αλλά, επειδή συχνά οι δήμαρχοι είναι εκείνοι, που αναλαμβάνουν πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενεργειακών συνεταιρισμών και προσπαθούν να πείσουν σχετικά με αυτό την τοπική κοινότητα.
[7]
Ένας από τους λόγους που βρίσκεται πίσω από τη δημιουργία των ενεργειακώ ν συνεταιρισμώ ν, είναι η ευκαιρία να αποκτήσουν ενέργεια σε χαμηλότερη τιμή
[8]
.

Μία μελέτη που διεξήχθη το 2013 από το Συνεταιριστικό Τμήμα του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) ανέλυσε τους διαφορετικούς τύπους των ενεργειακών συνεταιρισμών ανάλογα με το εάν ανήκαν στην κατηγορία των παραγωγικών συνεταιρισμών, των συνεταιρισμών διανομής, των συνεταιρισμών αγοράς ενέργειας ή των συνεταιρισμών παροχής υπηρεσιών και ανάλογα με το είδος του συνεταιριστικού μοντέλου (π.χ. συνεταιρισμοί καταναλωτών ενέργειας) · πηγή ενέργειας (π.χ. ηλιακοί συνεταιρισμοί) · δραστηριότητες και θέσης στην αλυσίδα αξίας (π.χ. συνεταιρισμοί που αγοράζουν αγαθά), καθώς και από τους φορείς ή ιδιοκτήτες και από τις παρεχόμενες υπηρεσίες (π.χ. αγροτικοί ηλεκτρικοί συνεταιρισμοί). Αργότερα ανέλυσε μια σειρά από περιπτώσεις ηλεκτροδοτήσεων από συνεταιρισμούς παραγωγής ενέργειας σε διάφορες χώρες του κόσμου, καθώς και υπολόγισε (άμεσα και έμμεσα) την προώθηση ενεργειακών συνεταιρισμών από το κράτος, από το συνεταιριστικό κίνημα και από τους διεθνείς οργανισμούς. Επισήμανε ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους αυτές οι **επιχειρημα τικές πρωτοβουλίες για την αυτό παραγωγή-αυτό κατανάλωση ενέργειας προσέγγισαν και επέλεξαν το συνεταιριστικό μοντέλο, οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάγκη και η ζήτηση για εκδημοκρατισμό της ενέργειας αυξανόταν συνεχώ ς και οι συνεταιρισμοί ευνοούσαν την ενδυνάμωση των φυσικώ ν προσώ πων και τη συμμετοχή τους στη διοίκηση με ίσους όρους,**
καθώς και λόγω του ότι αυξανόταν το δημόσιο ενδιαφέρον για την εξεύρεση ενεργειακών λύσεων, που θα βασιζόταν σε κοινοτικό επίπεδο υπό τοπική ιδιοκτησία, οι οποίες οδήγησαν σε νέους ενεργειακούς κανονισμούς και μέτρα υποστήριξης για την ανανεώσιμη ενέργεια και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα περιβαλλοντολογικά ζητήματα και για την κλιματική αλλαγή.

Η μελέτη καταλήγει με διάφορες προτάσεις-συστάσεις, αλλά κυρίως απαιτεί ένα κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη τέτοιου είδους συνεταιριστικών πρωτοβουλιών, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει μέτρα στήριξης, τόσο τεχνικά , όσο και οικονομικά. [9]

Ούτε μπορούμε να ξεχνάμε τις δυνατότητες που έχουν οι συνεταιριστικές ενώσεις και η δια-συνεργασία για την ανάπτυξη νέων συνεταιριστικών εμπειριών και για την εκμάθηση μέσω της διάδοσης των βέλτιστων πρακτικών. Από την άποψη αυτή, είναι άξια αναφοράς η ύπαρξη της «REScoop», της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, η οποία συνενώνει, τόσο τους μεμονωμένους συνεταιρισμούς, όσο και τις ομοσπονδίες συνεταιρισμών και προσφέρει βοήθεια για την προώθηση συνεταιρισμών αυτού του είδους (https://www.rescoop.eu/starters).

Αυτές οι νέες προοπτικές συμβάλλουν, ώστε τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν και να προωθήσουν τις ενεργειακές κοινότητες αυτό παραγωγής – αυτό κατανάλωσης**. Ένα σαφές παράδειγμα είναι η Ελλάδα, η οποία στις 22 Ιανουαρίου 2018, ψήφισε τον**

νόμο με αριθ. 4513/2018 για τις Ενεργειακές Κοινότητες.
Αυτές οι κοινότητες θα πρέπει να συσταθούν ως συνεταιρισμοί και να στοχεύουν αποκλειστικά: στην προώθηση μιας κοινωνικής οικονομίας βασισμένης στην αλληλεγγύη και στην καινοτομία στον τομέα της ενέργειας · στην προώθηση του αγώνα ενάντια στην ενεργειακή φτώχεια και στην προώθηση της αειφόρου ενέργειας, της παραγωγής, της αποθήκευσης, της αυτοκατανάλωσης, της διανομής και της προμήθειας της ενέργειας · στην εξασφάλιση της ενεργειακής αυτάρκειας και ασφάλειας στους νησιωτικούς δήμους· καθώς και στην βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στην τελική χρήση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (άρθρο 1). Όπως συνοψίζει η Ιφιγένεια Δουβίτσα (2018), ο νέος νόμος φιλοδοξεί να επιτύχει τους ακόλουθους στόχους: τη μετάβαση της χώρας στην πράσινη ενέργεια · την ενθάρρυνση των πολιτών, των δήμων και των τοπικών επιχειρήσεων να συμμετέχουν στη μετάβαση στο νέο ενεργειακό καθεστώς και στον ενεργειακό σχεδιασμό μέσω της άμεσης εμπλοκής τους, να αντιμετωπίσει την ενεργειακή πενία και να διευκολύνει την ενεργειακή αυτονομία των νησιωτικών περιοχών.

Παρόλη την αμφιβολία που έχει προκύψει σχετικά με το κατά πόσον η ελληνική ενεργειακή κοινότητα, όπως ορίζεται στον άνω νόμο, είναι συμβατή ή όχι με τις συνεταιριστικές αρχές, (Φραντζεσκάκη, 2018), αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι αυτός ο νόμος καθιστά την ενεργειακή δημοκρατία εφικτή και ενισχύει τα τοπικά εμπλεκόμενα μέρη, όπως και τους πολίτες, τους δήμους και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να λάβουν ενεργό ρόλο στη μετάβαση στο νέο ενεργειακό καθεστώς μέσω ενεργειακών πλάνων, που έχουν σχέση κυρίως με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Η ενεργειακή κοινότητα επιτρέπει την ανάπτυξη έργων ενέργειας, τα οποία μέχρι πρότινος δεν ήταν διαθέσιμα για τους αυτό παραγωγούς που δρουν είτε μεμονωμένα, είτε σε ομάδες, όπως για παράδειγμα το να κατέχουν γεννήτριες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες δεν βρίσκονται στο πραγματικό σημείο κατανάλωσης, αλλά σε κοντινή απόσταση, ή να μοιράζονται ενέργεια αν και δεν βρίσκονται στο ίδιο κτίριο. Αλλά η ενεργειακή **κοινότητ α μπορεί, όπως και στην Ελλάδα, να εκτελεί πολλές άλλες κοινωνικές δραστηριότητες χαρακτηριστικές των συνεταιρισμώ ν, όπως: παροχή εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα που σχετίζονται με την ενεργειακή βιωσιμότητα · υποστήριξη των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και την αντιμετώ πιση της ενεργειακής πενίας.**
Τελικά, η ενεργειακή κοινότητα με το να επικεντρώνεται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (πολίτες, δήμους, μικρομεσαίες επιχειρήσεις) αποτελεί πολύτιμο μέσο για την ανάπτυξη σε τοπικό εν γένει επίπεδο. Ένα καλό παράδειγμα μίας ενεργειακής κοινότητας στην Ελλάδα είναι ο Συνεταιρισμός Ενέργειας και Ανάπτυξης της Σίφνου. Αυτή η ενεργειακή κοινότητα εκτιμά ιδιαιτέρως τη νομική μορφή του συνεταιρισμού που έχει υιοθετήσει, διότι αυτό τους εμποδίζει να αγοραστούν ως κεφαλαιουχική εταιρία και επειδή, αντίθετα από τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, αυτή έχει τη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να διανέμει κέρδη (
http://sifnosislandcoop.gr/en/#legal

).

6. Οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί στην Ισπανία.

Το κίνημα του συνεταιρισμού στον τομέα του ηλεκτρισμού είχε εδραιώσει την παρουσία του στην Ισπανία από τις αρχές του 20ου αιώνα, όταν βοήθησε την ηλεκτρική ενέργεια να διοχετευθεί σε τόσα πολλά σπίτια και επιχειρήσεις. Πολλοί από αυτούς τους συνεταιρισμούς επιβίωσαν και διατηρήθηκαν στο χρόνο. Αυτοί οι συνεταιρισμοί παράγουν, διανέμουν και πωλούν 100% ανανεώσιμη ενέργεια στα μέλη τους και έχουν αποτελεσματικά συμβάλει κατά τη διάρκεια των χρόνων στην ευημερία των μελών τους και στην ανάπτυξη του περιβάλλοντος, στο οποίο εδρεύουν.

Ταυτόχρονα με αυτούς τους συνεταιρισμούς, μερικοί νέοι συνεταιρισμοί ενεπλάκησαν στην πώληση ανανεώσιμης ενέργειας για τα μέλη τους, καθώς και υπήρξαν μερικοί συνεταιρισμοί που ιδρύθηκαν το 2010, οι οποίοι ασχολήθηκαν με τη σειρά τους με την παραγωγή ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί προσφέρουν διάφορες υπηρεσίες στα μέλη τους, **πέρα από την προμήθειά των μελώ ν τους με ενέργεια από ανανεώ σιμες πηγές, όπως είναι η κατάρτιση των μελώ ν και η αγορά μετοχώ ν.**
Αναπτύχθηκαν και άλλοι, επίσης, συνεταιρισμοί γύρω από τον ενεργειακό τομέα, όπως (κυρίως) οι συνεταιρισμοί εργασίας, οι οποίοι ασχολούνται με συμβουλευτικές υπηρεσίες, με υπηρεσίες διαχείρισης-διοίκησης και / ή ενεργειακής εκπαίδευσης.

Παρά την ανωτέρω περιγραφόμενη πρόοδο, οι κανονισμοί, που θεσπίζονται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα σε ζητήματα ενέργειας, φαίνεται ότι προσφέρουν στο συνεταιριστικό κίνημα νέες ευκαιρίες για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που μέχρι πρόσφατα ήταν απαγορευμένες στην Ισπανία, όπως για παράδειγμα η από κοινού αυτό

παραγωγή - αυτό κατανάλωση · ή δεν αναγνωρίζονταν, όπως οι ενεργειακές κοινότητες».

Στην Ισπανία, οι κανόνες που διέπουν τις προϋποθέσεις για την παραγωγή και την αυτό κατανάλωση ανανεώσιμης ενέργειας δεν έχουν υπάρξει τόσο σταθερές, όσο θα έπρεπε, ώστε να δημιουργηθεί εμπιστοσύνη στους επενδυτές, ούτε έχουν προωθήσει τη μέθοδο της μεμονωμένης ή της συλλογικής αυτό παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας. Επιπλέον, η αυτό παραγωγή- αυτό κατανάλωση αναγνωρίστηκε το 2013 (Ν. 9/2013 στον Τομέα της Ηλεκτρικής Ενέργειας) και δεν αναπτύχθηκε περαιτέρω μέχρι το 2015 (Βασιλικό Διάταγμα 900/2015). Αλλά αυτοί οι κανονισμοί δεν είναι ευνοϊκοί, επειδή επιβάλλουν φόρους τόσο στην αυτό παραγωγή (“the sun tax”) , όσο και στην αποθήκευση της ενέργειας · π.χ. υποχρεώνουν η επιπλέον (πλεονασματική) ενέργεια να αποθηκεύεται και ρητά απαγορεύουν την από κοινού αυτό παραγωγή- αυτό κατανάλωση. Αυτή η κατάσταση άρχισε να αλλάζει με τη νέα κυβέρνηση στην Ισπανία. Έτσι, τον Οκτώβριο του 2018 με το με αριθμ.15/2018 Βασιλικό Νομοθετικό Διάταγμα, πολλά εμπόδια στον τομέα της αυτό παραγωγής-αυτό κατανάλωσης ξεπεράστηκαν, ειδικά σε εκείνη τη μορφή της αυτό παραγωγής - αυτό κατανάλωσης που δεν παρέχει ενέργεια στο ηλεκτρικό δίκτυο · θεσπίστηκε ένα ισοζύγιο για τις εγκαταστάσεις ηλεκτρικής ενέργειας με λιγότερα από 100 kW και με ρητό τρόπο αναγνωρίστηκε την κοινή αυτό παραγωγή-αυτό κατανάλωση. Ωστόσο, η απόλυτη εφαρμογή αυτού του νόμου εξαρτάται από την θέσπιση και προώθηση των κανόνων που επρόκειτο να τεθούν σε εφαρμογή. Ένας προτεινόμενος κανονισμός είχε εκδοθεί για δημόσια διαβούλευση από τις 29 Ιανουαρίου του 2019 έως τις 8 Φεβρουαρίου του 2019, αλλά στις 15 Φεβρουαρίου 2019 ανακοινώθηκε η διάλυση της Βουλής και προκηρύχθηκαν εθνικές εκλογές. Επομένως, θα πρέπει να περιμένουμε , για να μάθουμε ποιό θα είναι το μέλλον της αυτό παραγωγής- αυτό κατανάλωσης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Ισπανία.

Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι , παρόλο που ο τελευταίος κανονισμός που ψηφίσθηκε στην Ισπανία ευνοεί την αυτό παραγωγή-αυτοκατανάλωση , ακόμη και υπό τη μορφή της από κοινού αυτό παραγωγής-αυτοκατανάλωσης (shared self-consumption), δεν υπάρχει καμία αναφορά για τις ενεργειακές κοινότητες. Οι ενεργειακές κοινότητες, όπως έχουν περιγραφεί στην Οδηγία για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, προσφέρουν δυνατότητες, τις οποίες στις ημέρες μας, ένας συνεταιρισμός στην Ισπανία δεν μπορεί να διεκπεραιώσει. **Συνεπώ ς, θα ήταν συνετό στην Ισπανία, όπως και στην Ελλάδα, να αναγνωριστούν και να προωθηθούν τέτοιου είδους οργανώ σεις (δηλ. ενεργειακές κοινότητες).** Ωστόσο, όπως έχει, ήδη, επισημανθεί, η πολιτική κατάσταση στην Ισπανία αυτή τη στιγμή, έχει δημιουργήσει αβεβαιότητα σχετικά με το κατά πόσο ο τομέας της ανανεώσιμης ενέργειας θα συνεχίσει να οδεύει προς την αποκεντροποίησή του.

[1] International journal of cooperative Law, issue 2/2019.

[2] Αυτή η σύγκρουση συμφερόντων είναι , ακόμη υπολογίσιμη, διότι οι εταιρείες επωφελούνται από την αυξανόμενη κατανάλωση της ενέργειας, ενώ οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί προωθούν την εξοικονόμηση της ενέργειας ((GREENPEACE-España. Energía Colaborativa. El poder de la ciudadanía de crear, compartir y gestionar renovables. September 2017, p. 7).

[3] Μία πληθώρα μελετών έχει αποδείξει την καταλληλότητα του συνεταιριστικού μοντέλου ως προς τη δυνατότητα της νομικής κάλυψης σε ζητήματα ανάπτυξης ενεργειακών προγραμμάτων: VIARDOT (2013); YILDIZ (2014); WIRTH (2014); SAGEBIEL, MULLER , ROMMEL (2014); YILDIZ, ROMMEL, DEBOR and others (2015) or SAHOVIC & PEREIRA (2016).

[4] Μια ανάλυση των συνεπειών που θα έχει η έγκριση αυτών των μέτρων για τη νομική διαχείριση της ενεργειακής μετάβασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να φανεί στο ZAMORA (2018).

[5] Αυτό το βοηθητικό νομικό πλαίσιο πρέπει να εγγυάται, μεταξύ άλλων, ότι: "α) τα αδικαιολόγητα ρυθμιστικά και διοικητικά εμπόδια στην ανάπτυξη των ενεργειακών κοινοτήτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα αφαιρεθούν· β) οι κοινότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που τροφοδοτούν με ενέργεια ή παρέχουν συγκέντρωση ενέργειας ή άλλες εμπορικές ενεργειακές υπηρεσίες, υπόκεινται στις διατάξεις που αφορούν τις εν λόγω δραστηριότητες · γ) το σχετικό σύστημα διανομής θα συνεργάζεται με τις κοινότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη διευκόλυνση της μεταφοράς ενέργειας εντός αυτών των κοινοτήτων, δ) οι κοινότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας υπόκεινται σε δίκαιες, αναλογικές και διαφανείς διαδικασίες, (...) και σε επιβαρύνσεις που αντικατοπτρίζουν το

πραγματικό κόστος, καθώς και σε εισφορές και φόρους, εξασφαλίζοντας ότι συμβάλλουν, με επαρκή, δίκαιο και ισορροπημένο τρόπο, στην συνολική κατανομή του κόστους του συστήματος σύμφωνα με μια διαφανή ανάλυση κόστους-οφέλους των κατανεμημένων πηγών ενέργειας, έτσι όπως αναπτύχθηκαν από τις εθνικές αρμόδιες αρχές · ε) οι κοινότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν υπόκεινται σε διακριτική μεταχείριση όσον αφορά τις δραστηριότητές τους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως τελικοί πελάτες, παραγωγοί, προμηθευτές, διαχειριστές συστημάτων διανομής ή ως άλλοι συμμετέχοντες στην αγορά · στ) η συμμετοχή στις κοινότητες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι προσιτή σε όλους τους καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με χαμηλό εισόδημα ή των ευάλωτων νοικοκυριών · ζ) τα εργαλεία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την πληροφόρηση είναι διαθέσιμα· η) κανονιστική και η ικανότητα «οικοδόμησης» τέτοιων κοινοτήτων παρέχεται στις δημόσιες αρχές με σκοπό την ενδυνάμωση της ίδρυσης ενεργειακών κοινοτήτων, βοηθώντας τις αρχές να συμμετέχουν άμεσα, και i) την εδραίωση κανόνων για την εξασφάλιση της ίσης και αμερόληπτης μεταχείρισης των καταναλωτών , οι οποίοι συμμετέχουν στις υπάρχουσες κοινότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας» (άρθρο 22.4)

[6] http://www.observatoriocriticodelaenergia.org/files_download/Un-autoconsumo-que-democratice-el-sistemaelectrico.pdf

[7] Πράγματι, σε πολλές περιπτώσεις, οι δημοτικές αρχές αποτέλεσαν τους πρωτοπόρους στην ενεργοποίηση και στην υιοθέτηση πολιτικών μέτρων για την υποστήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. (ROMEA, J. “El papel del ciudadano en la Directiva como motor del cambio del modelo energético” en Directiva Europea sobre Energías Renovables. Desafío y oportunidades, Madrid, 14 de diciembre de 2016, p. 20).

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-context/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX : 52016IE1190%from=ET

[9] http://www.uwcc.wisc.edu/pdf/providing%20clean%20energy%20through%20cooperatives.pdf